

MUSIQA FANIDA XALQ CHOLG'ULARINI O'RGATISHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH

Gulchexraxon Jurayeva

Namangan davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada musiqa ta'limida xalq cholg'ularini o'rgatish jarayonida interfaol usullardan foydalanishning ahamiyati va samaradorligi muhokama qilinadi. Xalq cholg'ulari madaniy merosning ajralmas qismi bo'lib, ularni saqlab qolish va yoshlarga yetkazish zamonaviy ta'lim jarayonlarining muhim jihati hisoblanadi. Maqolada interfaol metodikalar, jumladan, virtual darslar, multimedia vositalari va jamoaviy ijodiy mashg'ulotlar kabi usullar orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish va o'zlashtirish ko'rsatkichlarini yaxshilash bo'yicha tavsiyalar keltiriladi. Xalq cholg'ulari ijrochiligini o'rgatishda milliy qadriyatlar va musiqa merosini saqlash bilan bog'liq muhim pedagogik masalalar yoritiladi.*

Kalit so'zlar: *Musiqa fani, rubob chalish, virtual vositalar, onlayn platformalar, interfaol metodikalar.*

Kirish

Musiqa fani ta'limida xalq cholg'ularini o'rgatish, milliy madaniyat va merosni saqlashda muhim ahamiyatga ega. Xalq cholg'ulari milliy musiqiy madaniyatning ajralmas qismi bo'lib, ular orqali avloddan-avlodga boy musiqa an'analari yetkaziladi. Zamonaviy ta'limda esa interfaol usullar yordamida xalq cholg'ularini o'rganish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish mumkin.

Interfaol usullarning ahamiyati

Interfaol usullar o'quvchilarni faol jalb etishga, ular bilan muloqotni kuchaytirishga va o'rganish jarayonini yanada ijodiy qilishga qaratilgan. Musiqa fanida ushbu usullarni qo'llash, xalq cholg'ularini o'rganishda o'quvchilarning bilimlarini chuqurlashtirish, ularning qiziqishini oshirish va o'quv jarayonida faol ishtirokini ta'minlaydi.

Xalq cholg'ularini o'rgatishda interfaol usullarning qo'llanilishi

Multimedia resurslaridan foydalanish:

Xalq cholg'ularini o'rgatishda multimedia vositalarining roli katta, chunki bu vositalar yordamida ta'lim jarayonini yanada interaktiv, samarali va qiziqarli qilish mumkin. Video darslar, ovoz yozuvlari, virtual platformalar kabi texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilar cholg'ularning tovushini eshitish va ularni to'g'ri chalish texnikalarini o'rganishda katta yordam oladilar. Quyida bu usullar haqida batafsil ma'lumot keltiriladi:

1. Video darslar

Video darslar o'qituvchining ijro texnikalarini vizual tarzda namoyish qilish imkonini beradi. O'quvchilar cholg'u ijrochiligi bo'yicha o'qituvchining har bir qadamini ko'rishadi va aynan qanday usullardan foydalanishni amaliy ravishda o'rganishadi. Masalan:

Doira ijro etishda turli zarb usullarini ko'rsatish.

Rubob chalish vaqtida to'g'ri qo'l harakatlari va barmoqlarni joylashishini batafsil tushuntirish.

Video orqali o'qituvchi cholg'u ijrochiligining murakkab jihatlarini ham bir necha bor ko'rsatib, o'quvchining ko'rish va eshitish orqali anglash qobiliyatini kuchaytiradi.

2. Ovoz yozuvlari

Ovoz yozuvlari xalq cholg'ularining turli ohanglarini o'quvchilarga yetkazishda muhim vosita hisoblanadi. Bu vositalar yordamida o'quvchilar:

Cholg'ularning tabiiy ovozini o'rganishadi.

Ijro texnikalarining tovushdagi o'zgarishlarini eshitishadi.

Cholg'u asboblarning turli ritmik va melodik xususiyatlarini taqqoslay olishadi.

Ovoz yozuvlari o'quvchilarga mustaqil ravishda cholg'ularni o'rganishda ham qo'llaniladi. Ular ma'lum asarlarni eshitib, ulardan o'rganishlari mumkin.

3. Multimedia platformalari va virtual texnologiyalar

Zamonaviy ta'limda virtual texnologiyalar va multimedia platformalari muhim rol o'ynaydi. Masofaviy ta'lim yoki onlayn darslar orqali:

O'quvchilar cholg'u texnikalarini uydan o'rganishi mumkin.

Interaktiv darslar yordamida o'quvchilar cholg'ularni chalish bo'yicha o'z qobiliyatlarini sinab ko'rishadi.

Virtual vositalar orqali cholg'ularni o'ynashni simulyatsiya qilish imkoniyatlari paydo bo'ladi.

4. Amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish

Bu texnologiyalar yordamida o'quvchilar amaliy ko'nikmalarni rivojlantiradi. Misol uchun:

Doira chalishda zarblar o'quvchiga qanday ovoz chiqishini eshitish orqali aniq o'rgatiladi.

Rubob chalishda barmoqlarni qanday harakatlantirish, ohanglar va notalar orasidagi bog'lanishlarni video orqali aniq ko'rishadi.

Multimedia vositalaridan foydalanish o'qituvchiga har bir o'quvchiga individual yondashuvni ta'minlash imkonini beradi. O'quvchilar o'zlariga qulay vaqtda, kerakli darslarni qayta-qayta ko'rish yoki tinglash orqali ta'lim olishadi, bu esa ta'lim sifatini oshiradi va qobiliyatlarini mustahkamlaydi.

Xalq cholg'ularini o'rgatishda video darslar, ovoz yozuvlari va multimedia vositalarining qo'llanilishi o'quvchilar uchun katta foyda keltiradi. Bu vositalar nafaqat o'quvchilarning cholg'ularni chalish qobiliyatini rivojlantirishda, balki ularning milliy madaniyatga bo'lgan qiziqishini ham oshiradi. Shu sababli, bu texnologiyalarni ta'limga keng joriy etish zamonaviy musiqa ta'limi uchun zarurdir.

Interfaol o'yinlar va simulyatsiyalar:

Musiqiy ta'limni interfaol o'yinlar orqali o'rgatish nafaqat jarayonni zavqli, balki samaraliroq ham qiladi. Bu usul o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va ularni musiqa bilan faol shug'ullanishga undaydi. O'yinlar orqali o'quvchilar cholg'u asboblari haqida nafaqat bilim olishadi, balki ularni amalda ham sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Quyida bunday interfaol o'yinlarning ba'zi misollari va ularning foydalari haqida ko'proq ma'lumot keltiriladi:

Cholg'ular ovozi va ularning nomini topish o'yinlari

Bu turdagi o'yinlar orqali o'quvchilar turli cholg'u asboblarining ovozini eshitib, ularning nomlarini aniqlashadi. Ushbu o'yinlar musiqa o'qitish jarayoniga qiziqarli elementlarni qo'shib, quyidagi maqsadlarga erishiladi:

O'quvchilarning eshitish qobiliyati rivojlanadi.

Cholg'u asboblarining turli xil tovushlarini farqlash ko'nikmasi shakllanadi.

Bu o'yinlar orqali o'quvchilar milliy cholg'ular haqida yanada chuqurroq ma'lumot olishadi va ular bilan tanishadilar.

Virtual cholg'ular orqali mashq qilish

Virtual cholg'ular o'quvchilarga amaliy mashqlarni amalga oshirish imkoniyatini beradi. Bu usul musiqa chalishni o'rgatishda qulay va samarali bo'lib, quyidagi jihatlari bilan ajralib turadi:

Virtual simulyatsiyalar o'quvchilarga uydan turib, mashq qilish imkoniyatini beradi.

O'quvchilar turli ijro usullarini sinab ko'rib, o'zlarining chalish texnikalarini yaxshilashadi.

Ushbu texnologiya orqali turli cholg'ularni sozlash, chalish va ularning o'ziga xos tovushlarini eshitib ko'rishadi.

Simulyatsiyalar Orqali Cholg'ularni Sozlash va Chalishni O'rganish

Simulyatsiyalar musiqiy ta'limda yangi bosqichni ochib beradi. Ular yordamida o'quvchilar cholg'ularni qanday sozlash va ularni qanday chalish kerakligini amaliy tarzda o'rganishlari mumkin. Bunda:

O'quvchilar cholg'ularni sozlash texnikalarini virtual muhitda o'rganishadi.

Simulyatsiyalar orqali ijro texnikalarini real vaziyatlarga yaqinlashtirib, o'quvchilar o'z ko'nikmalarini sinovdan o'tkazishadi.

Bu vositalar yordamida o'quvchilarga jonli ijro tajribasi bera olmasada, ularni chalish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyati paydo bo'ladi.

O'yinlar orqali amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish

O'quvchilar interfaol o'yinlar orqali musiqa nazariyasini o'rganish bilan birga amaliy mashg'ulotlarga ham faol kirishadilar. Bu usul quyidagicha samaradorlikni ta'minlaydi:

Qiziqarli va oson o'rganish jarayoni: O'yin shaklida tashkil qilingan darslar jarayonni osonroq va esda qolarli qiladi.

O'z-o'zidan o'qitish imkoniyati: O'yinchilar o'zlari mustaqil ravishda chalish va o'rganish jarayonini kuzatib, o'zlari ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Qiyinchilik darajasini oshirish: O'yinlar qiyinlashgan sari o'quvchilar qobiliyatlarini sinovdan o'tkazib, yangi bilimlarni tezroq o'zlashtiradilar.

Musiqiy ta'limda interfaol o'yinlar, virtual texnologiyalar va simulyatsiyalar o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda juda foydali. Ular o'quvchilarni faollashtirib, musiqa bilan yanada qiziqarli shug'ullanishlariga yordam beradi. Bu texnologiyalar nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham rivojlantiradi, bu esa ta'lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Jamoaviy o'qitish usullari:

Musiqa ta'limida jamoaviy mashg'ulotlar o'quvchilarning bir-birlari bilan hamkorlikda ishlashini ta'minlaydi. Xalq cholg'ularida birgalikda musiqa ijro etish orqali o'quvchilar ham nafaqat cholg'u chalishni, balki guruhda ishlashni ham o'rganishadi.

Jamoaviy o'qitish, ayniqsa, xalq cholg'ulari ansambllari yoki milliy musiqiy guruhlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Onlayn platformalar va ilovalar:

Zamonaviy onlayn ta'lim platformalari va musiqiy ilovalar orqali xalq cholg'ularini mustaqil ravishda o'rganish imkoniyatlari kengaymoqda. Turli onlayn dasturlar yordamida o'quvchilar xalq cholg'ularini chalishni o'rgatuvchi video darslar, interfaol mashqlar va onlayn ma'ruzalar bilan tanishib, o'z mahoratlarini rivojlantirishlari mumkin.

Masalan, virtual doira chalish ilovasi orqali o'quvchi cholg'uni sezgi bilan o'rganib, jarayonni mustaqil ravishda o'zlashtira oladi.

Amaliy mashg'ulotlarni integratsiyalash:

Interfaol usullarning yana bir muhim yo'nalishi bu – amaliy mashg'ulotlar bilan nazariyani birlashtirishdir. O'quvchilar nazariy bilimlarni olgandan so'ng, interfaol usullar orqali ular bu bilimlarni amaliyotga tatbiq etish imkoniga ega bo'lishadi.

Masalan, dars davomida o'quvchilar doirani o'zlari chalib ko'rishlari yoki xalq musiqasi ijrochilari bilan muloqot qilish orqali real tajriba olishlari mumkin.

Xulosa

Musiqa fanida xalq cholg'ularini o'rgatishda interfaol usullardan foydalanish o'quvchilarning bilimlarini chuqurlashtiradi va ularning amaliy ko'nikmalarini oshiradi. Multimedia resurslaridan foydalanish, interfaol o'yinlar va simulyatsiyalar, jamoaviy

o'qitish usullari va onlayn platformalar orqali ta'lim jarayonini yanada boyitish mumkin. Interfaol usullar o'quvchilarning musiqa faniga qiziqishini oshiradi va ularni ijodiy va faol ishtirok etishga undaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. https://namdu.uz/media/Books/pdf/2024/05/23/NamDU-ARM-1722-Musiqa_oqitish_metodikasi.pdf
2. <https://elib.buxdupi.uz/books/MUSIQA%20O%20E2%80%99QITISH%20METODIKASI%D1%8F%D0%BD%D0%B3%D0%B8%D1%81%D0%B8.pdf>
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/milliy-cholg-u-asboblarini-o-rgatishda-pedagogik-texnologiyalardan-foydalanish-imkoniyatlari>

